Број 87. У Новом Саду, у недељу 20. априла 1908. Година XLIII.

„Застава“ излази сваки дан дванута, а недељом свецем и данима ква недеље и свеца једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље на један месец 2 кр. 70 пот. а на три месеца 8 круна.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЗАСТАВА

За огласе плаћа се по 12 пот. од сваке врсте сваких ситних слова.

Уредништво „Заставе“ је у кући г. Ј. Чавића Администрација „Заставе“ налази се у кући где је Милетићева штампарија у главној ул, бр. 22

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ. (Јутарњи лист.) ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ

Чергаши

Пре неколико месеци убијен је на данској чарди крчмар и његова својта, а чарда је запаљена.

Жандари су пронашли, да су то недело учинили некоји Чергаши. Нашли су код њих нешто новаца и некоје ствари из запаљене чарде. Суд је те Чергаше ставио под оптужбу. Има их приличан број, мушких и женских.

Оптужени сви поричу. Поричу да се зову онако, како је то суд установио. Поричу да познају једно друго. Поричу да су икада били у оном крају, где је учињен злочин. А већ да су учинили онај злочин, то не само да поричу, него најужасније грде и куну онога, ко им то каже.

Противу оптужених Чергаша сведоче оне ствари из данске чарде, које су нађене код њих. И говори једна девојчица и један Циган свирач, који је нешто чуо у затвору.

Општи је утисак, да су они Чергаши доиста учинили онај злочин. Хоће ли их порота сметн узети на душу, то је друга ствар. Докази су врло испрекидани. Многа и многа карика фали у оном низу доказа. Целина лежи расута. Између јаке оправдане сумње и доказа има разлике. Само где је та разлика?!

Оставићемо пороти да пресуди ову тешку ствар. Али не пала пресуда ма како, Угарска неће моћи даље да остави нерешено — чергашко питање. Судска расправа, која тече пред будимпештанском поротом у данској ствари, истурила је чергашко питање на дневни ред.

И наш народ пати много од Чергаша, те хоћемо да рекнемо и ми коју о овом питању.

Шта је показала судска расправа? Мало који оптужени зна где се родио. Или каже: На друму, под ћупријом. Године не зна. Многи није крштен, многи можда и по неколико пута и то у црквама разних вероисповести. Не због другог, него да новорођенче добије од попа или кума мали поклон.

Живе у дављем браку, боље рећи као муве и скакавци. Многа жена је признала на суду, да има неколико мужева, а многи Чергаш, да има по неколико жена. Често решава — лонац. Кад се по чергашки узимају и граде сватове, онда млада баци лонац у вис. На колико се делова лонац разбије, толико година треба да траје брак. Једно је добро, што трпе децу, а не питају много чија су. Но та им деца и не сметају много. Трче голи и боси, просе од куће кућу, а уз то краду.

Девојка, која се издаје за 15 (?) година, има троје деце. Кад је председник пита да ли је удата, она срдито узвикује: Шта мислите?! Та нема ми ни 15 година. — Ја маслам због оне деце — вели председник. А она одговара: — Ми пре стекнемо човека, него што обучемо хаљину.

Од чега живе? Људи се издају за џамбасе, за трговце с коњима; али признају да кад кад и краду. Но кад председник пита женске: од чега живе? Оне све веле: Бацам карте и крадем гуске. Или каже напросто: Крадем где што нађем.

И то је главно. Чергаши живе од крађе. Живе од онога што — нађу. Ако је то туђе, не мари ништа, гладни су. Ако не могу да украду, они отму, убију. Они живе сасвим друкчијим животом но други грађани Угарске. Они не знају о школи, о вери, они нису научени да раде, већ иду као чопори курјака. Узимају где што нађу. То признају, али се бране против тога да отимају и убијају. Где би они то?!

Такав њихов живот, морао је створити код њих и необични морал. У таквом животу, не може се ништа мерити строгом мером. Ни брак, ни крађа, ништа. Свака реч им је лаж или грдња или клетва, јер се тиме бране од крађе да их не затворе. А затвор издржавају много теже но други. Замислите чергаша чији је „цео свет,“ који не може три дана провести на једном месту, па затворена између четири уска зида.

Јасно је, да чергашки морал излази из њихова живота. А они нису криви што тако живе. Они су то тако научили од дедова, а наша држава оставила их је. Није умела да реши чергашко питање и да их настани.

Но овако даље не може. Чергаши, који живе од крађе, често отимања и убијства, велико су зло по мирне грађане. Чак и оне њихове карте и врачбине упропастиле су стотинама кућа и живота. Време је да се они населе. Ствар је тешка, али није немогућа. Како ми можемо и даље трпити наше хиљаде људи да крстаре Угарском и живе од грађе. Или зар да оставимо и даље тако, па да умножимо жандаре и полицију. Они да их хватају, а ми да их осуђујемо на смрт. То би било најнечовечније, и најскупље, и најштетније решење чергашког питања. Наши закони нису писани за њих. За њих су ти закони неправда, а они су грдна невоља по нас, зато то тако не би смело остати даље.

О бројном опадању нашега народа.

— Др. Д. К. Сотин. —

Прилепљиве болести код деце.

I.

У божићном чланку видели смо, да је један од најглавнијих узрока нашем бројном опадању, силно, невероватно многобројно умирање наше деце испод две године.

Пре него што пређем на други исто тако важан узрок, нашем бројном опадању, — на злогласну јектику, туберкулозу, сушицу морам рећи још неку о дечијим прилепљивим болестима, јер баш у последње време, силна су деца пала као жртва тих болести.

Признати морам, да осим дифтерије, вратобоље, мало имамо специфичних лекова, као на пр. шарлах, оспице итд. Шта су то специфични лекови? То су лекови, који безусловно помажу код поједине болести, на пр. кинин код летње грознице. Неко добије сваки, или сваки други дан, у одређено време, зиму са дрхтавицом, затим ватруштину. Све то траје неколико сати и онда пређе. У одређено време, на пр. 2 сата по подне други или трећи дан дође то опет, и после неколико сати пређе. Ми дамо 2—3 сата пре тога болеснику кинин кроз неколико дана, и не водимо даље бригу о њему, јер смо уверени да ће то помоћи. Кинин је дакле специфичан лек за летњу грозницу.

Неко дете добије дифтерију, вратобољу, ја му уштрцам лек против тога на пр у ногу или руку и не водим бригу о грлу, јер знам да ће тај лек, кад пређе у крв доћи и у грло и излечити ту болест. Ето то је специфичан лек за дифтерију.

Код шарлаха и других немамо још за сад тако сигурног лека, али ипак можемо много учинити. У много случајева прети сувишна ватруштина да уништи живот, ми је смањимо или лековима или облозима итд. Овде морам опет да додирнем једну предрасуду у нашем народу. Многи се боје облога као живе ватре. Обично кажу: То се не сме, јер ће онда оспице или фризле пасти на срце и угушити дете. А то није истина. Баш услед силне ватруштине, и отрова дотичне болести, која је у крви, хоће срце да малакше, а не услед облога. Савет лечников треба увек, безусловно слушати. Особито треба слушати савет његов, како да се чувамо, да нам деца не добију ту болест.

У том погледу је наш народ, или боље рећи наше бабе, тако тврдоглав, да човеку просто стане памет. Кад му кажем да не иде у кућу где има болесне деце, јер ће пренети болест на своју, добијем увек скоро једнак одговор: „Та идите, молим вас, а од кога је добило болест оно прво дете, које се разболело.

Божија је то воља и казна, та друкчије не би знали да има Бога.“

Какав појам о Богу!! Сматрају га као пакозног, поквареног човека, који би мучењем невине деце, показао да постоји. Веће увреде за Бога не може бити.

Покушаћу да, примером из економије, докажем од куд је добило болест „оно прво“. Савестан економ добро очисти семе пре него што ће га бацити у земљу. Добра му је и чиста и земља. Кад на пролеће, а оно у житу пуно којекакве травуљине и смећа. Откуда то? Ветар а и тице пренели су семе са десете или двадесете њиве. Ово је валда доживио а и зна сваки ратар. Тако је и код болести. Ни једна бољка не ниче без семена, ни једна болест није без узрока. Малено је семе биљке, па и не видимо, кад се пренесе са једне њиве на другу; још је мање саме болести, и још тајнији путеви којима се преносе. Зато ни један паметан ратар, неће казати, да је божија воља, што му је жито пуно кукоља, и неће то жито помешати са чистим. Каква је тек онда глупост, не, него грех и злочин не чувати здраву децу од болесних!

Шта је било после забаве?

Стапар, 16. (29.) априла 1908.

Српско учитељски збор у Стапару, одржао је забаву са дилетанском преставом на други дан Ускрса уз пријатељско суделовање овд. омладине. Забава је веома добро испала и публика је са истом потпуно задовољна била, како у погледу моралном тако и у погледу материјалном.

Забава је приређена у корист школске књижнице, тако је бар било у позивницама објављено, но познати учитељ г. Бошко Поштић — на свршетку забаве, када је један од суделовача г. Славко Јанчурић, заискао рачун од његове жене госпође А. Поштићке, која је била на каси, да се изброји и да се покаже колико је пало новаца на каси, онда је г. Бошко стао викати и није хтео никако пристати на то да се изброји и да се зна колико је новаца пало на каси. И ако је члан учитељског збора гђа М. Влашкалићева приступила каси и доказивала да се пред суделовачима изброји и покаже колико је новаца добивено јер то би и право било.

У томе његова жена гђа А. Поштићка хтеде да рачун преда и поче са г. Јанчурићем новац бројати. Видевши г. Бошко стаде викати на г. Јанчурића и своју жену, што му је допустила да новац броји. Затим дође њихова присна пријатељица и једномишљеница гђца Руж. Мрђенова учитељица па и она стаде доказивати да се не морају никоме полагати рачуни. На то г. Бошко и г-ђца Р. Мрђенова отму новце од г. Јанчурића и узме их г. Бошко који с новци побегне кући.

Присутни народ се згрозио на такав невиђен случај,

Тим поводом у име присутног народа позивамо г. Бошка да нам положи јаван рачун, јер има све-

дока да је на каси тога вечера пало доста новаца.

Више посетиоца

Оставка ректора Мауровића

Како из Загреба јављају ректор Мауровић је, због познатих догађаја на загребачком универзитету, поднео оставку.

Збор циониста у Прагу.

Ових дана одржали су Јевреји, како јавља прашки „Час“, збор, на ком се расправљало о јеврејском питању. На збору је говорено о јадном стању Јевреја у Русији, за тим о том, како се Јевејима, познатим Шмитовим предлогом, и у Аустрији спремају тежи дани. (Шмит је наиме у финансијском одбору царевинског већа тражио, да се Јевреји у средње и горње школе припуштају сразмерно према броју јеврејског становништва у земљи). Један говорник је изнео, како је том јадном стању Јевреја једини лек то, да пређу у Палестину, па да онде оснују себи државу. Други један говорник је устао против тога и предлагао, да Јевреји не треба ни да буду народност. На послетку се изроди свађа, па и туча.

Вулкан Етна ради

Како из Катаније јављају, вулкан Етна (на Сицилији) почео је опет да ради. Прошле среде пре подне у 10 сати 22 минута осетила се јака тутњава као грмљавина и из средњег гротла (грла) кључала је бела усијана маса. У 12 сати 30 минута почео је вулкан наново бљувати. Становништво из околине живи у великом страху. Каша од пепела пада по пољанама и чини велике штете.

Језичко питање у Шопрону.

Ових дана је била главна скупштина у шопронској општини. Главни капетан Велдер и опет није хтео поднети извештај и на немачком језику, ма да га је на то молио претставник Готлиб Волфман, у смислу министарске наредбе, која тражи извештавање и на немачком језику. Велдер је изјавио, да њему није службено уручена министарска наредба па зато и не ће да води рачуна о њој И тек је на молбу градског начелника попустио. Овај Велдер као да се код нашег оца Анатолија учио.

Нова полиција у Паризу.

Прошле суботе отпочела је свој рад у Паризу нова полиција. Наиме већ одавна су мудри и просвећени Парижани почели мислити о томе, на који начин да заведу у полицијској служба својој начин, да њихова полиција може бити потпуно на услуги сваком странцу и досељенику, који не влада француским језиком. Створили су нарочите школе, у којима су учили разним језицима оне, који ступају у полицијску службу. А узели су у полицијску службу и странце. Та ново-организована полиција, као што рекосмо, наступила је своју службу. Сваки полицај, а нарочито полицајски чиновник има видну траку око руке, а на њој је језиком оним, којим дотични полицај говори, исписано да тим језиком влада. Сваки странац прочита на свом матерњем језику то и одмах зна, да треба за сва упутства да се обрати том полицају, те ће на свом матерњем језику чути све што хоће. Нема сумње, да ће ова паметна и корисна установа још више мамити странце у Париз и Француску. Тако ето паметни и просвећени Французи, а како је код нас? Код нас се у свему полази са шовенског гледишта. Не само да се постављају у престоници и другим живим местима полицајци и жандарми и други органи, који говоре само мађарски, већ ако и знају други језик који, многи од њих неће да га зна. Но постављају се и у општинама где су Срби, Словаци, Румуни, Немци и т. д., чак и чиновници, који језик тог народа не разумеју. Да то није ни мудро ни целисходно, најбоље доказује и ова нова установа Француза.

Мува цеце.

У жарској Африци живи једна врста отровних мува, названа цеце. Она живи сишући крв од крупне зверади, као слона, лава и т. д. Да се та мува стамани, предложио је познати лечник проф. Кох, да се у оним крајевима Африке стамани та зверад. Он је овај предлог учинио у интересу здравља питомих животиња. Јер се од уједа тих мува поболу и угину. Али би тиме било ускраћено једно велико задовољство ловцима. И рачунајући, да је то њихово задовољство преће од неге домаћих животиња, одржали су ловци у Берлину протесни збор против проф. Коха, а претседавао им је сам херцег од Ратибора.

Забрана рачунања у форинтама.

С обзиром на многе злоупотребе, које су се десиле у трговини стога, што једни рачунају у форинтама, други опет у крунама, упутила је бечка општина молбу на аустријску владу, да томе злу учини крај. Влада је за то издала наредбу, којом забрањује рачунање у форинтама (аустријске вредности), већ тражи, да сваки рачун гласи у крунама. Закон ступа у важност од 1. јула 1908. године.

Утопљен јапански крсташ.

Како из Токија јављају, поред острва Песадорес утопио се један јапански крсташ, на ком су се момци вежбали. Узрок је био у том, што је експлодирао барут. С лађом се потопила скоро цела посада, која је износила 300 момака. Према једном телеграму спасло се само неких 30 људи. Међу жртвама налази се и заповедник лађе, за тим 58 кадета, међу овима и синови адмирала Ојаме и министра спољашњих послова Кинде.

Велеможном господину

Буди пл Будисављевићу,

посланику, новинару и т. д.

у Загребу.

Господине посланиче!

Познати Орбождер и франковачки посланик др. Иво Елеговић, добацио вам је у другој саборској седници ове године ове страшне ријечи: „Влашка свињо, влашка хуљо!“ Оправданијем гњевом планули сте на те ријечи и појурили према дру Елеговићу и ваши другови једва су вас задржали да му се не приближите, али сте му ипак довикнули: „За ову увреду ћу лично с вама обрачунати“! Пошто о вашем обрачуну између вас и дра Иве Елеговића барем до сада нисмо нигдје ништа читали, то вас овијем учтиво молимо као ваши изборници, да нам што прије јавите, гдје, када и како сте обрачунали са дром Ивом Елеговићем!

У Вргинмосту, на први дан српскога Ускрса.

Вргинмостски изборници.

ЛИСТАК.

Модерно робље.

Роман

из живота босанских Срба.

Написао

Бошко Петровић.

(Наставак.) (111)

То ми је земаљска влада учинила Бацили су ме на дно, откуд не може дубље и сад ме бију, по глави, по срцу, по грудима, свуд, да ме сасвим пребију, да не вриједим више ништа, ето и онда су успјели — уништили су једног Србина! Изговори Душан с пуштеним гласом, који је одавао малаксалост.

Наста мала пауза.

— Странац никад није донео среће туђој земљи! Не вјерујем да ће је икад донијети, довврши очајно.

Боривоја увјерише ове ријечи, да му пријатељ заиста овако из дна душе мисли. Но није вјеровао у истинитост реченог. Јер је ново министарство обећало поштеном ријечју народним вођама, да ће побољшати и повољно ријешити сва српска питања. Без сумње да се за овако кратко вријеме није могло све учинити, јер ту треба све из основе почети. А то захтјева више времена. Више није могао да сумња у добре намјере новог министарства већ по ономе судећи, шта су све обећали народним вођама на црквено школском пољу. Ето и за његову ствар ће се учинити све што се може. Сам министар је казао једном вођи, да, чим се упразни мијесто за Боривојеву струку, да ће се њему прво дати.

До данас се још није ништа ново десило, нема мјеста чак ни за друге струке нису ни једног странца намјестили. Шта преостаје дакле? Стрпљиво чекати, но када би тамо на влади учинили нешто против задане поштене ријечи, онда би се знало с ким се има посла, и како ће се даље морати радити.

Боривој не хтједе овај разговор настављати. Био је увјерен да је Душан пао у очајање, да преживљује кризу, која ће се морати окренути на боље док је још у Сарајеву.

— Што ми ниси писао да долазиш? питао га је Боривој да разговору даде други правац, а и да се извјести даље о Душану.

Душан слегне раменима, као да није умио одмах одговорити.

— Ни сам, нисам знао хоћу ли доћи или не.

— Па то си се размишљао дакле. Зашто управо долазиш, у зимско доба правиш тај велики гут?

Душан застаде и не могаде казати зашто је управо дошао. Ни сам није био на чисто зашто долази, кренуо се до душе да посјети вечерас и добротворну забаву, али када се промислио дубље шта га је кренуло на пут, он чисто сам пред собом није могао да призна: дошао је да се деси какво чудо, нешто немогуће.

— Па никако, мислим да посјетим и добротворну забаву — једва некако пребаци преко језика.

(Наставиће се.)

ОДГОВОРИ УРЕДНИШТВА.

Господину С. К. акционару „Српске Штампарије“ у З. И ми знамо за садржај оног јамченог очитовања дра Богдана Медаковића. Препис његов изнећемо првом приликом, чим нам га пошаље један наш пријатељ, који тврди, да га има. Питате нас, зашто „Српска Штампарија“ не одговара на нападаје Ивана Матића у вршачком „Родољубу“. То питајте штампарију а не нас. Акционари су огорчени, што се на њихов рачун на лупешки начин нападају у „Србобрану“ српски родољуби. Наша редакција нема ни једне акције те штампарије. Помовите се господо сами. Поздрав.

— Господину Н. С. у Петрињи. Питате нас, шта је са оним сиротим ђацима, што су погубили штипендије. Хоћете да знадете, колико је за даље издржавање тих ђака дао један др. Богдан Медаковић, др Владимир пл. Николић Подрински итд. Ја, то већ морате питати саме те ђаке, јер у јавности нигде о томе нисмо ништа читали. Можда су добили каково писарско место у канцеларији „Привредника“. Пишете нам, да је син тајника савеза земљорадничких задруга г. Аћима Ђермановића, обилазио као самосталски кортеш српске крајеве, и да је то рађено са нарочитим рачуном За поступак његова сина, који је скоро свршен човек, не може се чинити одговорним г. Аћим Ђермановић, а ми сумњамо, да се то све догађало са знањем и приволом г. Аћима, који се пред сваким куне, да није партизан — И ми у то верујемо, док му се не докаже противно. — Примите наше српско поздравље!

Брзојави „Застави“.

Стигли 19. априла.

Полоњи против Левђела.

Будимпешта. Пор[illegible]тици су се повукли и одлучили да не траже даље доказивање. Тада је председник суда позвао оба противника, за које рече да су часни чланови законодавства и да ће оба многе услуге учинити домовини то да се мужевним изјавама помире, и да би зато имали времена, расправа ће се тек сутра наставити.

Стављен под оптужбу.

Беч. Суд је војводу Ајленбурга ставио по оптужбу.

Главни уредник: Јаша Томић.
Одговорни уредник: Константин Брадваровић.

ЗА МОЈУ
модно-мануфактурну радњу
потребујем
ЈЕДНОГ МОМКА.
Првенство имају који говоре и немачки и румунски.
Васа Јовановић,
I 518 1—3 Бела Црква.

ПОТРЕБУЈЕМ
2 КРОЈАЧКА ПОМОЋНИКА
једног за мања посао, а другог за већи.
Коста Боришев
519 1—1 кројач у Жабљу.

ПОТРЕБУЈЕМ
ДВА
ПАПУЧАРСКА ПОМОЋНИКА,
који могу одма ступити. Посао је сталан, а плата је од пара.
Коста Цветковић,
476 1—3 Осек, доњи град.

КАЛАМИТЕ
ВИНОВЕ ЛОЗЕ.
Високе сорте са жилама од 40 фор. до 60 фор., без жила од 25 фор. до 30 фор. Осим тога асталске сорте и чабаћовић избираних и у најбољем реду шаље
198 8—10 Густав Кунс
Каменица на Дунав

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.